

УДК 378.032

ОСВІТА ЯК ПОТУЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВИЖИВАННЯ ЛЮДСТВА В МАЙБУТНЬОМУ: КЛЮЧОВІ ЗАВДАННЯ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ

М. В. Безугла

ORCID 0000-0002-9425-0099

У статті дається характеристика завдань освіти нового часу на основі аналізу робіт сучасних учених філософів та педагогів. Особливий акцент зроблений на формуванні духовно-культурних цінностей освіти як одному з найбільш значимих завдань освіти нового часу. Автор статті підкреслює, що включення духовно-культурної ціннісної складової в освітньо-виховний процес дозволить не тільки підвищити рівень духовної, моральної індивідуальної культури всіх його учасників, а й значно збагатить їх внутрішній духовний досвід, призведе до формування в них особистісно-значущих морально-орієнтованих пріоритетів в освіті і сприятиме здійсненню їх найбільш повної самореалізації в усіх сферах життєдіяльності відповідно до законів Істини, Добра і Краси.

Особлива увага приділена дослідженню освіти як одного з найбільш ефективних способів становлення людини як культурної особистості (Г. Шевченко); дослідженню ціннісно-смісловій сфері особистості майбутнього фахівця, основні компоненти якої визначають стратегію майбутнього життя кожної людини (Т. Антоненко); дослідженню особливостей нової епохи, на порозі якої зараз стоїть сучасний світ, а саме Епохи Культури та необхідності формування культурної особистості людини майбутнього (П. Шафера).

Підкреслено, що в умовах сучасної дійсності освіта може стати тим потужним ефективним інструментом виживання людства в майбутньому за умови успішного виконання завдань, які ставить новий час. При цьому життєво необхідним визначається включення в освітньо-виховний процес духовно-культурної ціннісної складової, що дозволить сформувати «людину з людським обличчям», духовно-культурну, творчу, широкоміслячу, високоосвічену особистість.

Ключові слова: освіта, духовно-культурні цінності освіти, завдання освіти нового часу, індивідуальна культура, творча особистість.

Якщо ми будемо сьогодні вчити дітей так само, як і вчора, то ми вкрадемо їх завтрашній день.

Джон Дьюї

Актуальність дослідження. Виживання сучасного суспільства багато в чому залежить від того яку освіту отримують підрастаючі покоління. В умовах сьогодення у студентської молоді під впливом таких негативних явищ як бездуховність, дегуманізація, моральний нігілізм, девальвація загальнолюдських цінностей сформувалося ринкове відношення до життя, в цілому, і до освіти, зокрема, яку вони часто сприймають як «товар», вигідний «продаж» якого дозволить досягти успіху в майбутньому; а також відбулося значне поглиблення духовно-культурної кризи особистості, яка стала знеособленою, духовно, морально і культурно збіднілою та практично втратила свою індивідуальність. Домінування у сучасній людини ринкового відношення до життя стало передумовою формування в неї економічної свідомості, яскравими проявами якої є розмите розуміння значущості духовності і культури, моральності, моралі і порядності. Їм на зміну прийшло прагнення отримати максимальний економічний прибуток. Як результат, для емоційної відкритості, проявів жалю, співчуття, доброти і щирості у відношеннях між людьми практично не залишилося місця. Іншими словами, поступово відбулася підміна справжніх цінностей духовної культури цінностями антикультури, що в неозорому майбутньому може стати причиною руйнівних наслідків як для суспільства, в цілому, так і для особистості окремої людини, зокрема.

Слід підкреслити, що незважаючи на складнощі й перепони у розвитку освіти нового часу вона продовжує відігравати роль одного з найпотужніших інструментів виживання людства. Але для того, щоб цей інструмент працював на благо необхідно змінити вектор розвитку освіти з матеріально-економічного на духовно-моральний і духовно-культурний, що дозволить в майбутньому вирішити завдання, які ставить перед собою освіта нового часу, про які мова піде далі.

Короткий огляд публікацій по темі. Дослідженню цілей освіти присвячені роботи сучасних учених О. Анісімова, Ю. Громико, Р. Дежардена, П. Щедровицького. Аксиологічний аспект дослідження освіти нового часу через призму педагогічної самореалізації людини розкритий в роботах К. Гавриловець, Е. Гончарової, І. Казімірської, А. Ухтомського. Дослідженню проблем, які прямо або опосередковано пов'язані з проблемою формування духовно-культурних цінностей освіти присвячені роботи сучасних учених-педагогів: І. Беха, Г. Шевченко, Н. Миропольської, Є. Зеленова, М. Чурсіна, М. Роганової, Т. Антоненко, О. Лучанінової, С. Коновець та ін.

Мета статті – надати характеристику ключових завдань освіти нового часу з акцентом на необхідності формування духовно-культурних цінностей освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освіта як одна з найважливіших сфер життя суспільства поступово змінюється під впливом стрімко мінливих умов дійсності. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває розгляд ключових завдань, виконання яких ставить перед собою освіта нового часу.

У цьому контексті доречно згадати слова Р. Дежардена, який у процесі пошуку відповіді на питання, що слід очікувати від системи освіти в XXI столітті, охарактеризував наступні можливі ключові аспекти її дослідження. По-перше, вчений звернув увагу на значиму роль освіти як найпотужнішого важеля розвитку суспільства, а також акцентував увагу на такій її важливій особливості як взаємозалежність освіти і професійної діяльності, соціальної та культурної практик, в яких її роль не можна недооцінювати. По-друге, Р. Дежарден підкреслив, що саме освіта здатна формувати і розвинути у підростаючих поколінь бажання і здатність до навчання протягом усього життя. Нам особливо імponує точка зору вченого про те, що: «Освіта відіграє ключову роль у вихованні почуття цікавості і пробуджує вченого у всіх нас ..., щоб всі ми могли продовжувати відкривати і вивчати нове в міру його зміни» (Desjardins, 2012).

У контексті проблеми дослідження особливий інтерес викликає аксіологічна інтерпретація завдання освіти, яку Р. Дежарден бачить у формуванні цінностей, а саме, в тому, що освіта допомагає людям визначити для себе те, що є для них значущим, тобто, являє цінність і дає їм можливість визначити, які ресурси необхідні їй для досягнення значущого, застосування і використання їх для цього. Ми повністю поділяємо думку вченого з приводу того, що бажання людини вчитися є само по собі цінністю, основа для якої закладається ще на генетичному рівні, але й формується при відповідних сприятливих умовах в сім'ї, в процесі навчання (Desjardins, 2012).

Дослідженням завдань освіти присвячені роботи багатьох сучасних учених. Так, філософсько-педагогічне переосмислення завдань освіти нового часу розкривається в роботах О. Анісімова, Ю. Громико, Е. Гончарової, П. Щедровицького та ін. Наприклад, П. Щедровицький пропонує «зробити крок від індивідуально-орієнтованої педагогіки (педагогіки матеріальної освіти, що спирається на процеси підготовки кадрів), до індивідуально-орієнтованої педагогіки, що створює історію даної індивідуальності і припиняє трактування людини як кріпака одного світу» (Щедровицький, 1993, с. 124). Іншими словами мова йде про так звану

«індивідуальну детермінацію освітньої системи», тобто розвиток здатності підростаючих поколінь до самобудівництва, самовдосконалення, саморозуміння і самоактуалізації.

Думку П. Щедровицького поділяють О. Анісімов, Ю. Громико та Е. Гончарова, які бачать майбутнє освіти не у збільшенні кількості знань, а в піднятті рівня індивідуальної культури особистості і розвитку здібностей сучасної людини орієнтуватися в нестандартних ситуаціях, і відповідно, розвитку її вміння вирішувати виникаючі проблеми нестандартно. В даному контексті доречно згадати слова Ю. Громико про сутність освіченості в її сучасному розумінні, яка, на думку вченого, «... передбачає методологічно гнучкий, проектно-орієнтований інтелект, здатність особистості до комунікації позитивного типу, сформовану установку на соціальну відповідальність» (Громько, 2003, с. 141).

Інтерес для нашого дослідження також викликає думка О. Анісімова про неможливість зведення навчання ні до суто соціального, ні до суто індивідуального процесу. При цьому вчений особливо акцентує увагу на тому, що людина є творцем самої себе і своєї індивідуальності. Виходячи з цього вона в процесі навчання поступово змінюється, беручи участь в будь-якій освітній ситуації «цілеспрямовано або ціннісно-спрямовано».

Аналізу завдань освіти нового часу в контексті дослідження аксіологічного аспекту освіти через призму педагогічної самореалізації людини присвячені роботи К. Гавриловець, Е. Гончарової, І. Казімірської та А. Ухтомського, які бачать завдання освіти нового часу у створенні атмосфери поваги і «тяжіння» між учасниками освітньо-виховного процесу за допомогою постійної творчої самореалізації педагога; розвитку специфічних емоційних станів; накопиченню емоційної пам'яті, що реалізується на практиці за допомогою відповідних прийомів самовдосконалення, способів вибору відповідальних рішень, які сприяють забезпеченню самореалізації у діяльності і задоволеності нею. Як справедливо зазначає Е. Гончарова: «Аксіологічне наповнення вищої освіти тісно пов'язане із самовдосконаленням того, хто навчається – майбутнього професіонала і повноцінного члена суспільства» (Гончарова, 2013, с. 51). Для нашого дослідження особливий інтерес викликає твердження автора про те, що три основні галузі людської життєдіяльності за ціннісно-ієрархічною шкалою В. Соловйова – духовна, інтелектуальна і соціальна – є цінностями вищої школи. Е. Гончарова аргументує свою думку, відзначаючи, що вищий ціннісний сенс перебування того, хто навчається в освітній системі – «максимальний розвиток здібностей і вихованість, які проявляються в поведінці і діяльності» (Гончарова, 2013, с. 51-52). Завдання ж вищої освіти вчений

бачить у розвитку в молоді здатності до зміни, перетворення навколишнього світу, вдосконалення умов життя через розвиток її індивідуально-творчого потенціалу (Гончарова, 2013, с. 52).

Слід підкреслити, що ефективний розвиток зазначеної здатності до творчого перетворення особистості і навколишньої дійсності можливі лише за умови стабільного і гармонійного розвитку суспільства. Досягти цього, не приділяючи уваги формуванню духовних, моральних, естетичних і культурних цінностей, неможливо. Сьогодні ж сучасна людина під впливом домінуючих матеріальних цінностей і масової культури, поступово перетворюється на бездуховну інтелектуальну машину, її головною метою стає гонитва за отриманням максимального прибутку на шкоду духовно-культурному розвитку особистості. При цьому освіта також набуває забарвлення ринкової цінності і розглядається як засіб для досягнення перспективного конкурентоспроможного положення на ринку праці і лише потім як засіб отримання знань. Тому, беручи до уваги вищесказане, ми прийшли до висновку про необхідність доповнення зазначеного переліку завдань освіти нового часу ще однієї, але не менш значущою. А саме, завданням формування духовно-культурних цінностей освіти як основ для трансляції молоді духовної, а не матеріальної культури, розвитку не просто письменною людиною, а гармонійно і всебічно розвиненої, цілісної, ширококомислячої, духовно-культурної високоосвіченої особистості.

Доречно у цьому контексті згадати слова Л. Уварової (2013), яка наголошує, що: «Спасіння від саморуйнування і самознищення полягає в підйомі культури, освоєнні духовних цінностей як важливих стимулів духовного відновлення та відродження». Вчений підкреслює, що, якщо виховання та освіта будуть ґрунтуватися на усвідомленні культурних цінностей, у підростаючого покоління буде сформований стійкий імунітет до негативних проявів у суспільстві, що дозволить їм розрізняти «прекрасне і потворне, піднесене та низьке, як у творах мистецтва, так і в повсякденному житті» (Уварова, 2013).

Також доцільно згадати слова І. Ільїна про значущість для людини духовного досвіду як істинного джерела духовної культури, який допомагає їй досягти розуміння сутності і цінності істинного знання. Як зазначав учений: «Виховати людину – означає, перш за все, пробудити в ній ці духовні переживання і відкрити їй доступ до цього духовного досвіду ... Тільки тут вона може навчитися відрізняти добро від зла, почути в самому собі голос совісті, осягнути, що таке честь, благородство і служіння ... » (Ільїн, 2011, с. 48-49). Ми повністю поділяємо точку зору вченого про те, що тільки «внутрішній духовний досвід робить людиноподібну істоту справді людиною, тобто духовною особистістю, з

нерозкладним, священним центром, з індивідуальним характером, зі здатністю духовно творити і наповнювати духом все, що її оточує» (Ільїн, 2011, с. 50).

Початок XXI століття можна охарактеризувати як час процвітання «безсердечної» матеріальної культури, проявів бездуховності і моральної нігілізму. Але при цьому паростки духовно-культурного оновлення нехай нечітко, але вже помітні. Про це свідчить зростання інтересу багатьох сучасних учених до проблем духовності, духовної культури, духовно-культурних цінностей освіти, зокрема. Особлива увага до пошуку вирішення зазначеної проблеми приділяється співробітниками Науково-дослідного Інституту духовного розвитку людини, які спільно з Міжнародною кафедрою ЮНЕСКО «Духовно-культурні цінності виховання та освіти» та кафедрою педагогіки СНУ ім. В. Даля з 2004 року і по нині проводять Міжнародні науково-практичні конференції, присвячені дослідженню питань духовності особистості, духовно-культурних цінностей виховання людини, формування духовної безпеки особистості в умовах теперішнього часу. Вчені-учасники названих конференцій звертаються до дослідження широкого кола питань, пов'язаних із означеною проблемою. Зокрема, ними проводиться вивчення структури і еволюції поняття «духовність» (М. Чурсін, Ю. Тищенко); питання духовного розвитку особистості в фокусі сучасного виховання (І. Бех); духовного саморозвитку і самоорганізації особистості як складової планетарного виховання (Є. Зеленов); духовно-культурної домінанти української виховної парадигми (О. Лучанінова); становлення ціннісно-сміслової сфери особистості майбутнього фахівця (Т. Антоненко); питання виховання духовних цінностей у майбутніх вчителів іноземної мови в контексті діалогу культур (В. Дьоміна); мистецтва як чинника виховання людини культури (Н. Міропольская); художніх потреб у структурі духовного світу особистості (С. Рашидова); духовно-естетичного впливу образотворчого мистецтва на формування підростаючої особистості (С. Коновець); виховання як процесу людинотворчості, культуротворчості, духотворчості (Г. Шевченко) та багатьох інших аспектів означеної проблеми.

Серед названих аспектів означеної проблеми слід приділити особливу увагу різноплановому дослідженню Г. Шевченко (2017), яка акцентує увагу на тому, що: «Освіта є одним з найбільш ефективних способів становлення людини як культурної особистості, народження власне людського образу, якісних новоутворень суб'єктного образу світу» (с. 121). Вчений особливо підкреслює значимість виконання освітою культуротворчої і людино-творчої функцій, які сприяють формуванню духовної особистості.

Значущим при цьому представляється зіставлення з ідеалом людини культури, з системою її морально-духовних цінностей, прагнень опанувати таємниці знань, оволодіти здатністю творчого підходу до наукових і життєвих проблем, відкрити рефлексивний світ власного «Я» на основі здійснення «духовної, живої взаємодії учасників педагогічного процесу, знаходження смислів в текстах культури» (Шевченко, 2017, с. 121). Ми повністю поділяємо думку Г. Шевченко з приводу щодо того, що саме за допомогою духовно-морального та духовно-культурного виховання в процесі отримання освіти надзвичайно важливим в умовах сучасної дійсності є своєрідне духовно-, морально-, культурно- і художньо-естетично спрямоване «тренування розуму». Мається на увазі не просто накопичення знань, а отримання відчутих, пропущених через себе знань, отриманих на основі власного досвіду. Особливу роль при цьому відіграє впровадження в освітньо-виховний процес елементів художньої освіти шляхом знайомства студентської молоді зі значущими досягненнями різних видів мистецтва, яке, як підкреслює Г. Шевченко (2017): «своїми унікальними художньо-виразними засобами проsvіщає душі людей, висвітлює їм шлях до досконалості, до досягнення морально-естетичного ідеалу людства» (с. 124). Тут уже на перший план виводяться саме вищі духовні прагнення і смисли, відбувається становлення нового типу особистості, яка представляє собою цілісну гармонійну духовно-культурну високоосвічену особистість.

У контексті нашого дослідження доцільно приділити увагу також проблемі становлення ціннісно-сислової сфери особистості майбутнього фахівця, яке плідно проводить Т. Антоненко. Адже саме притаманний людині набір ціннісних орієнтацій, ціннісних відношень і система особистісних смислів, що є компонентами ціннісно-сислової сфери особистості, лежать в основі її світосприйняття і світовідношення. Саме вони визначають якою буде стратегія життя людини в майбутньому. Нам імпонує думка Т. Антоненко щодо визначення саме культури і духовності домінуючими компонентами ціннісно-сислової сфери особистості. Вчений інтерпретує культуру як метасистему її становлення, а духовність – як її життєво-визначальний центр (Антоненко, 2018, с. 7).

Цікавою є також думка Т. Антоненко (2018) щодо того, що смислоутворювальним чинником становлення ціннісно-сислової сфери особистості майбутнього фахівця виступає ідеал як «найвища цінність, яка визначає смисли людського буття» (с. 367). Проводячи аналогію із проблемою формування духовно-культурних цінностей освіти, ми прийшли до висновку, що тою найвищою цінністю, ідеалом у даному контексті має стати формування духовно-культурної високоосвіченої

особистості, смисл життя якої полягає в устремлінні до духовно-культурного саморозвитку і самореалізації, всебічного розкриття творчого потенціалу, збереженні духовно-культурних традицій, бажанні нести світло знань іншим через їх реалізацію на практиці із користю для оточуючих, а головне – у бажанні змінити себе і світ на кращий у відповідності до законів досконалості і гармонії.

Включення духовно-культурної ціннісної складової в процес освіти дозволить не тільки підвищити рівень духовної, моральної індивідуальної культури учасників освітньо-виховного процесу, а й значно збагатить їх внутрішній духовний досвід, дозволить заповнити прогалину в духовній, моральній та культурній освіті студентів; призведе до формування в них особистісно-значущих морально-орієнтованих пріоритетів в освіті і сприятиме здійсненню їх найбільш повної самореалізації в усіх сферах життєдіяльності відповідно до законів Істини, Добра і Краси (Антоненко та Безугла, 2017, с. 210).

Більше того, формування духовно-культурних цінностей освіти сприятиме розкриттю творчого потенціалу кожного студента, адже орієнтоване на пробудження емоційно-чуттєвого сприйняття дійсності через залученню до прекрасного за допомогою впровадження в освітньо-виховний процес елементів художньої освіти, а саме: перегляд навчальних, документальних, художніх фільмів на духовно-моральну, духовно-культурну тематику, прослуховування класичної музики і знайомство з шедеврами світового живопису, що, як результат, призведе не тільки до підвищення інтересу студентів до досліджуваного матеріалу завдяки яскравим, незабутнім образам і прикладам як уособленню всього того, що має справжню цінність, що є ідеалом, до досягнення якого прагне кожен, дозволить пробудити все те добре і світле, що є в душі кожної людини, стане першим кроком для розвитку її прагнення до самовдосконалення, саморозвитку, самореалізації та досягнення гармонії із самим собою і з оточуючими людьми.

У даному контексті доцільно приділити увагу новій книзі канадського вченого-культуролога, директора проекту «Всесвітня культура» Д. Пола Шафера «The Age of Culture» / «Епоха культури», в якій особлива увага приділяється культурі як основному вектору розвитку світу майбутнього на протигагу домінуючому сьогодні економічному сприйняттю дійсності, де головний акцент зроблено на розвитку економіки, отриманні прибутку і накопиченні матеріальних цінностей. Розвиваючи цю думку, вчений пророкує прихід нової епохи – Епохи Культури, в якій головний акцент буде зроблений на розвитку саме культурної сфери життя суспільства, розвитку культурної особистості, благополуччя суспільства, в

основі якого будуть турбота, взаємодопомога і взаєморозуміння (Schafer, 1997, р. 287–288).

Нам імпонує думка вченого про те, що розвиток світу в майбутньому буде побудовано на принципах єдності, синтезу, інклюзії та цілісності, які, на думку автора, лежать в основі формування культурного світогляду людини майбутнього, а не поділу, відділення, виключення і поляризації як проявів світу сьогоdnішнього.

Пол Шафер підкреслює, що названі принципи ляжуть в основі досягнення збалансованих, гармонійних і справедливих відносин між частинами і цілим, що дозволить вирішити складні проблеми сучасності (Schafer, 2014).

Висновки. Ми не ставили перед собою мету розгляду всіх завдань освіти нового часу і зупинилися лише на декількох з них, які найяскравіше розкривають картину уявлень сучасних учених на подальше майбутнє сфери освіти. На основі аналізу розглянутих вище завдань освіти нового часу, ми прийшли до наступного висновку: незважаючи на наявність різних думок щодо трактування нових завдань освіти, об'єднує їх одне – акцент на важливості задоволення освітніх потреб особистості як найважливішого інструменту виживання людства в майбутньому шляхом розвитку індивідуально-творчого потенціалу того, хто навчається; створення атмосфери поваги і «тяжіння» між учасниками освітньо-виховного процесу; підняття рівня індивідуальної культури особистості; розвитку здібностей сучасної людини орієнтуватися в нестандартних ситуаціях, самобудівництва, самовдосконалення, саморозуміння і самоактуалізації особистості в освітньо-виховному процесі і, найголовніше, у відродженні і формуванні духовно-культурних цінностей освіти як основ для трансляції цінностей духовної культури, які з самого початку орієнтовані на творення і творіння одухотвореної, творчої, висококультурної і високоосвіченою особистості студентської молоді.

На основі вищесказаного ми прийшли до висновку, що в умовах сучасної дійсності саме освіта може стати тим потужним ефективним інструментом виживання людства в майбутньому за умови успішного досягнення завдань, які ставить новий час. Але є одне але. Як говорив О. Леонт'єв «сьогоднішня освіта – це зубожіння душі при збагаченні інформацією» (Леонт'єв, 1983, с. 241). Тому життєвонеобхідним, наш погляд, бачиться включення в освітньо-виховний процес духовно-культурної ціннісної складової, що дозволить сформувати «людину з людським обличчям», духовно-культурну, творчу, ширококомислячу, високоосвічену особистість, здатну виділити з безперервного потоку інформації потрібну в потрібний час, критично її переосмислити і зробити

обдуманий мудрий вибір як розпорядитися нею на благо загального процвітання.

Література

1. Анисимов О. С. Педагогическая акмеология: общая и управленческая : энцикл. упр. знаний. Минск : Технопринт, 2002. 787 с.
2. Антоненко Т. Л. Становлення ціннісно-сислової сфери особистості майбутнього фахівця : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2018. 412 с.
3. Антоненко Т. Л., Безугла М. В. Духовно-культурні цінності освіти : монографія. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2017. 254 с.
4. Гаврилов К. В. Воспитание человечности: кн. для учителя. Минск : Нар. асвета, 1985. 183 с.
5. Гончарова Е. П. Высшее образование: методологические ориентиры. *Педагогическая освіта: теорія і практика*. 2013. Вип. 13. С. 48-54.
6. Громько Ю. В. Мыследеятельностная педагогика: (теорет.-практ. руководство по освоению высш. образцов пед. искусства). Минск : Технопринт, 2003. 373 с.
7. Ильин И. А. Путь духовного обновления / Сост., авт. предисл., отв. ред. О. А. Платонов. Москва : Институт русской цивилизации, 2011. 1216 с.
8. Казимирская И. И. Творческая индивидуальность учителя и задачи высшего педагогического образования. *Формирование творческой индивидуальности учителя: материалы науч.-практ. конф.* / Белорус. гос. пед. ун-т; редкол.: И.И. Казимирская (отв. ред.) [и др.]. Минск, 1994. С. 4–9.
9. Леонт'єв А. Н. Образ мира. *Избранные психологические произведения* : в 2-х т. Т. II. Москва, 1983.
10. Уварова Л. И. О единстве культурного и образовательного пространства: Цели образования и культурные ценности. Новая ступень эволюции человечества: сб. науч. трудов по материалам интернет-конференции, 28 апреля 2013 г. URL: <http://scalae7.net/page/o-edinstve-kulturnogo-i-obrazovatel'nogo-prostranstva>.
11. Ухтомский А. А. Собеседник: Этика. Религия. Наука. Рыбинск : Рыб. подворье. 1997. 567 с.
12. Шевченко Г. П. Взаимодействие духовности. Образования и культуры как основных категорий педагогики. *Духовність особистості у вимірах культури, виховання та освіти* : вибрані наукові статті. Київ : Педагогічна думка, 2017. 210 с. С.119-125.
13. Щедровицкий П. Г. Очерки по философии образования. Москва : Эксперимент, 1993. 154 с.
14. Desjardins R. Three focal points for education systems in the 21st century. In Research Centre for Education and the Labour Market (ROA) (ed.), 25 Years ROA: Research centrum Voor Onderwijs En Arbeidsmarkt (Research Centre for Education and the Labour Market). Maastricht: ROA, 2012.
15. Schafer P. The Millennium Challenge: Making the Transit on from an "Economic Age" to a "Cultural Age". *World Futures*. Gordon and Breach Publishers imprint: India, 1997. Vol. 51. pp. 287-320.
16. Schafer D.Paul. The Age of Culture. A New Road Book Published by Rock's Mills Press. 2014. 250 p.

References

1. Anisimov, O. S. (2002). *Pedagogicheskaya akmeologiya: obshchaya i upravlencheskaya: entsikl. upr. znaniy [Pedagogical acmeology: general and managerial: encyclopedia of knowledge management]*. Minsk: Tekhnoprint (rus).
2. Antonenko, T. L. (2018). *Stanovlennya tsinnisno-smyslovoyi sfery osobystosti maybutn'oho fakhivtsya: monohrafiya [Formation of the value and sense sphere of the future specialist's personality: monograph]*. Kyiv: Pedahohichna dumka (ukr).
3. Antonenko, T. L., & Bezuhla, M. V. (2017). *Dukhovno-kul'turni tsinnosti osvity: monohrafiya [Spiritual and Cultural Values of Education: monograph]*. Kyiv: Gifted Child Institute of NAES of Ukraine (ukr).
4. Gavrilovets, K.V. (1985). *Vospitanie chelovechnosti: kniga dlya uchitelya [Education of humanity: a book for the teacher]*. Minsk: Nar. Asveta (rus).
5. Goncharova, E. P. (2013). *Vyshee obrazovanie: metodologicheskie orientiry [Higher education: methodological guidelines]. Pedahohichna osvita: teoriya i praktyka, # 13, 48-54.*
6. Gromyko, Yu. V. (2003). *Mysledeyatelnostnaya pedagogika: (teoret.-prakt. rukovodstvo po osvoeniyu vyssh. obrazov. ped. iskusstva) [Mental and activity pedagogy: (theoretical and practical guidance on the development of the highest models of pedagogical art)]*. Minsk: Tekhnoprint (rus).
7. Il'in, I. A. (2011). *Put' dukhovnogo obnoveniya [The path of spiritual renewal] / comp., auth. of foreword, responsible ed. O. A. Platonov. Moscow: Institute of Russian Civilization (rus).*
8. Kazimirskaya, I. I. (1994). *Tvorcheskaya individual'nost' uchitelya i zadachi vysshego pedagogicheskogo obrazovaniya [Creative individuality of the teacher and the tasks of higher pedagogical education]. Formirovanie tvorcheskoy individual'nosti uchitelya: materialy nauch.-prakt. konf. [Formation of creative individuality of the teacher: materials of scientific. And practical conf.] / Belarusian State Pedagogical University; Editorial: I. I. Kazimirskaya (executive editor) [et al.]. Minsk. P. 4-9 (rus).*
9. Leontiev, A. N. (1983). *Obraz mira [Image of the world]. Izbrannye psikhologicheskie proizvedeniya : in 2 vol. Vol. II. Moscow (rus).*
10. Uvarova, L. I. (2013). *O edinstve kul'turnogo i obrazovatel'nogo prostranstva: Tseli obrazovaniya i kul'turnye tsennosti [On the Unity of Cultural and Educational Space: Objectives of Education and Cultural Values]. Novaya stupen' evolyutsii chelovechestva: sb. nauch. trudov po materialam internet-konferentsii [New stage of the evolution of mankind: Collection of scientific papers on the Internet conference materials], April, 28, 2013. Retrieved from <http://scalae7.net/page/o-edinstve-kulturnogo-i-obrazovatel'nogo-prostranstva> (date of appeal: 22.10.2018) (rus).*
11. Ukhtomskiy, A. A. (1997). *Sobesednik: Etika. Religiya. Nauka [Interlocutor: Ethics. Religion. The science]*. Rybinsk: Ryb. Podvor'e (rus).
12. Shevchenko, G. P. (2017). *Vzaimodeystvie dukhovnosti. Obrazovaniya i kul'tury kak osnovnykh kategoriy pedagogiki [The interaction of spirituality, education and culture as the main categories of pedagogy]. Dуховність особистості у вимірах культури, виховання та освіти: вибрані наукові статті. Kyiv: Pedagogichna dumka. P.119-125 (rus).*

13. Shchedrovitskiy, P. G. (1993). *Ocherki po filosofii obrazovaniya [Essays on the philosophy of education]*. Moscow: Eksperiment (rus).
14. Desjardins, R. (2012). *Three focal points for education systems in the 21st century*. In Research Centre for Education and the Labour Market (ROA) (ed.), 25 Years ROA: Research centrum Voor Onderwijs En Arbeidsmarkt (Research Centre for Education and the Labour Market). Maastricht: ROA (eng).
15. Schafer, D. P. (1997). *The Millennium Challenge: Making the Transit on from an "Economic Age" to a "Cultural Age"*. *World Futures, Vol. 51*, pp. 287-320. Gordon and Breach Publishers imprint: India (eng).
16. Schafer, D. P. (2014). *The Age of Culture*. A New Road Book. Rock's Mills Press (eng).

ОБРАЗОВАНИЕ КАК МОЩНЫЙ ИНСТРУМЕНТ ВЫЖИВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА В БУДУЩЕМ: КЛЮЧЕВЫЕ ЗАДАЧИ И ИХ ОСОБЕННОСТИ

М. В. Безуглая

В статье дается характеристика задач образования нового времени на основе анализа работ ученых-философов и педагогов. Особый акцент сделан на формировании духовно-культурных ценностей образования как одной из наиболее значимых задач образования нового времени. Автор статьи подчеркивает, что включение духовно-культурной ценностной составляющей в образовательно-воспитательный процесс позволит не только повысить уровень духовной, нравственной индивидуальной культуры его участников, но и значительно обогатит их внутренний духовный опыт, приведет к формированию в них личностно-значимых морально-ориентированных приоритетов в образовании и способствовать осуществлению их наиболее полной самореализации во всех сферах жизнедеятельности в соответствии с законами Истины, Добра и Красоты.

Особое внимание уделено исследованию образования как одного из наиболее эффективных способов становления человека как культурной личности (Г. Шевченко); исследованию ценностно-смысловой сферы личности будущего специалиста, основные компоненты которой определяют стратегию будущей жизни каждого человека (Т. Антоненко); исследованию особенностей новой эпохи, на пороге которой сейчас стоит современный мир, а именно Эпохи культуры и необходимости формирования культурной личности человека будущего (П. Шафера).

Подчеркивается, что в условиях современной действительности именно образование может стать тем мощным эффективным инструментом выживания человечества в будущем при условии успешного выполнения задач, которые ставит новое время. При этом жизненно необходимым видится включение в образовательно-воспитательный процесс духовно-культурной ценностной составляющей, что позволит сформировать «человека с человеческим лицом», духовно-культурную, творческую, широкомыслящую, высокообразованную личность.

Ключевые слова: образование, духовно-культурные ценности образования, задача образования нового времени, индивидуальная культура, творческая личность.

EDUCATION AS A POWERFUL INSTRUMENT FOR THE SURVIVAL OF HUMANITY IN THE FUTURE: KEY OBJECTIVES AND THEIR PECULIARITIES

M. V. Bezuhla

The author of the article gives characteristics to the objectives of the new time education on the basis of analysis of the works of modern scientists-philosophers and educators. Special attention is paid to the formation of spiritual and cultural values of education as one of the most important objectives of the new time education.

The author of the article underlines that the inclusion of the spiritual and cultural value component in the educational process will not only increase the level of spiritual, moral individual culture of its participants, but will also significantly enrich their inner spiritual experience, and will lead to the formation of person-significant moral-oriented priorities in education in them, and will promote the implementation of their most complete self-realization in all the spheres of life in accordance with the laws of Truth, Good and Beauty

Special attention is paid to the investigation of education as one of the most effective ways of formation of a person as a cultural personality (G. Shevchenko), the study of the value and sense sphere of the future specialist's personality, whose main components determine the strategy of the each person's future life (T. Antonenko) and the features of a new era, on the verge of which the modern world is now, namely, the Age of Culture and the need of formation of a cultural personality of human of the future (P. Shafer).

It is underlined that in the present-day reality the education can become a powerful, effective instrument for the survival of humanity in the future subject to the fulfillment of the new time objectives. At the same time, inclusion in the educational process of the spiritual and cultural value component, which will enable to form a "human with a human face", a spiritual and cultural, creative, broad-minded, and highly educated personality appears to be the vital need of nowadays.

Key words: Education, spiritual and cultural values of education, objectives of the new time education, individual culture, creative personality.

Безугла Мілена В'ячеславна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Науково-дослідного Інституту духовного розвитку людини, Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Северодонецьк, Україна). E-mail: milenabezuglaya738@gmail.com

Bezuhla Milena Vyacheslavna – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Education), Senior Scientific Worker of the Scientific Research Institute of Spiritual Development of Man of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: milenabezuglaya738@gmail.com